

Оригинални научни рад
УДК: 811.163.41'28(497.11)
81'246
DOI: 10.5937/zrffp54-48543

ЈЕЗИЧКИ ПЕЈЗАЖ МЕСТА КОВЧИЦА

Биљана Б. РАДИЋ БОЈАНИЋ¹
Татјана Ј. БОВЋИШ²
Универзитет у Новом Саду (Србија)
Филозофски факултет

¹ radic.bojanic@ff.uns.ac.rs; <https://orcid.org/0000-0002-5209-5254>

² ichko10@gmail.com

Рад примљен: 22. 11. 2023.

Рад прихваћен: 5. 3. 2024.

ЈЕЗИЧКИ ПЕЈЗАЖ МЕСТА КОВАЧИЦА

Кључне речи:

Ковачица;
језички пејзаж;
језичка мањинска
политика;
јавни натписи;
приватни натписи.

Сажетак. Циљ овог рада је да представимо језички пејзаж места Ковачица на основу истраживања употребе језика у јавном простору ове средине. Предмет истраживања је анализа примењене вишејезичности у вишејезичној средини, тј. примена језичких мањинских политика у односу на прописане оквире о употреби језика. Сем тога, циљ нам је да испитамо да ли је неки од језика доминантнији у односу на други, те да ли се одређени језик користи за одређене домене. Током теренског рада прикупили смо материјал у облику фотографија и забелешки, што уједно чини и корпус истраживања, а потом смо детаљном анализом корпуса дошли до закључка да је језички пејзаж места Ковачица разнолик, сходно структури становништва и језицима који су у службеној употреби на територији истоимене општине. Уочиле смо да су службене писане ознаке углавном четворојезичне, док приватне писане ознаке углавном одсликавају једнојезичност са доминацијом српског језика у односу на словачки и друге језике у службеној употреби у овој општини.

Увод

У вишејезичним подручјима једнако је битно да се мањински језици могу и чути и видети, тј. да су присутни у јавном простору и кад њихови говорници нису тренутно ту. Како кажу Мартен и др. (Marten et al., 2012), видљивост мањинских језика у јавном простору није добила довољно пажње у досадашњим лингвистичким истраживањима, иако истраживање језичког пејзажа вишејезичних средина даје драгоцене податке. С једне стране, анализирајући све знакове у јавном простору, добијамо свеобухватан поглед на језичку слику неког подручја, док, са друге стране, овакав истраживачки приступ открива не само који су знакови у питању, него и ко их иницира, ствара, поставља и чита (Marten et al., 2012, стр. 1). Поред тога, анализа језичког пејзажа даје увид у то да ли се званичне језичке политике датог подручја поштују, да ли постоје неке правилности у погледу престижа једног или више језика, те да ли језички пејзаж одражава демографски профил становништва.

У овом раду бавимо се истраживањем језичког пејзажа у једној вишејезичној и мултинационалној средини у Војводини, тј. у месту Ковачица, која се налази у јужном делу Баната и седиште је истоимене општине. У овој општини у службеној употреби су четири језика (српски, словачки, румунски и мађарски), те је циљ истраживања да се утврди да ли је постојећи језички пејзаж ове општине у складу са прописаним законским оквирима о употреби језика у јавном простору, као и то да ли јавни натписи указују на очување вишејезичности или тенденције ка једнојезичности. Поред тога, циљ је био да се утврди да ли је неки од језика доминантан у односу на друге језике и да ли се неки језик чешће употребљава за одређене домене у односу на други, а све на основу материјала у виду фотографија и бележака које је сакупила једна од ауторки овог рада током августа 2023.

Језички пејзаж

Језички пејзаж (енгл. *linguistic landscape*) дефинише се као писани језик у јавном простору, првенствено урбаног типа, зато што, како Бакхаус (Backhaus, 2007, стр. 1) каже, свака урбана средина је лавиринт писаних порука у јавном простору: ту су знакови на фирмама и продавницама (тзв. ергоними, видети Рељић и Дилпарић, 2018), огласне табле и неонски знакови, саобраћајни знакови, топографске информације и мапе, плакати за политичке кампање и графити, у којима се мешају писма и језици, што све заједно сачињава језички пејзаж једног града. Ова тема је све већу научну пажњу почела да добија крајем деведесетих година двадесетог века (Edelman, 2010, стр. 7), иако су и пре тога неки истраживачи дали значајну методолошку и теоријску основу проучавању језичког пејзажа, што је у великој мери послужило као основ за даља истраживања.

Језик у писаном облику у једној средини налазимо свуда око себе. Ландри и Берис (Landry & Bourhis, 1997, стр. 25) језички пејзаж дефинишу као језик јавних путоказа, рекламних билборда, имена улица, места, радњи, као и јавних ознака на државним зградама, који заједно чине језичку сцену дате територије, региона или урбане агломерације. Како наводе Сикимић и Номаћи (2016, стр. 9), у свету су у нешто већем обиму рађена истраживања на тему језичког пејзажа, највише великих или већих градова (Coulmas, 2009; Spolsky, 2009), док су у Србији истраживања овог типа донедавно била у дефициту, што више није случај. Наиме, Балканолошки институт САНУ иницирао је неколике такве пројекте (видети Сореску-Маринковић, 2021; Sorescu-Marinković & Salamurović, 2022; Нуџану & Sorescu-Marinković, 2023), али још доста тога треба урадити на пољу анализе језика у јавном простору, посебно у мањим срединама са вишејезичним контекстом (Сикимић и Номаћи, 2016, стр. 9), пошто се анализом језичког пејзажа стиче увид у усаглашеност законских прописа о употреби језика у јавном простору са постојећим језичким пејзажом у вишејезичној средини. Наиме, како смо већ рекле, у оваквим срединама значајно је установити да ли јавни натписи указују на очување вишејезичности или тенденције ка једнојезичности, што уједно указује на потенцијалну доминацију једног језика над осталима који су у датој средини такође у службеној употреби.

Бен-Рафаел и др. (Ben-Rafael et al., 2006, стр. 10) наводе да се језички пејзаж неке средине може анализирати на основу приватних писаних ознака (енгл. *“bottom-up” signs*), где спадају називи радњи, писани огласи истакнути на огласним таблама или радњама, и на основу службених писаних ознака (енгл. *“top-down” signs*), као што су називи улица, саобраћајни знаци, називи на владиним зградама итд., које су „прописане од стране владиних агенција и стога морају поштовати прописану језичку политику” (Недељковић Правдић, 2021, стр. 8). Недељковић Правдић надаље тврди

да управо ова два приступа у анализи „пружају увид у односе моћи унутар заједнице, као и утицај глобализације” (Недељковић Правдић, 2021, стр. 8), јер службене писане ознаке одражавају опште тенденције у доминантној култури, а приватне су регулисане у много већој мери индивидуалним стратегијама (Ben-Rafael et al., 2006, стр. 10).

Језичке њолийџике

Што се тиче правног оквира у Републици Србији, према Закону о заштити права и слобода националних мањина, којим се уређује употреба језика и писма у срединама где су поред српског у службеној употреби и други језици националних мањина, члан 11 каже да „у насељеним местима у јединицама локалне самоуправе, чија је територија одређена у складу са законом којим се уређује територијална организација Републике Србије, у којима проценат припадника одређене националне мањине у укупном броју становника на територији насељеног места достиже 15% према резултатима последњег пописа становништва, имена органа који врше јавна овлашћења, називи јединица локалне самоуправе, насељених места, тргова и улица и други топоними исписују се и на језику дотичне националне мањине, према њеној традицији и правопису, и у случају да језик те националне мањине није у службеној употреби на територији јединице локалне самоуправе у складу са ставом 2. овог члана”.³ Поред тога, Закон о службеној употреби језика и писама прописује да се службеном употребом језика и писама сматра и употреба језика и писама при „исписивању назива места и других географских назива, назива тргова и улица, назива органа, организација и фирми, објављивању јавних позива, обавештења и упозорења за јавност, као и при исписивању других јавних натписа”.⁴ Према члану 5 овог закона, саобраћајни знаци и путни правци на међународним и магистралним путевима, називи места и други географски називи треба да буду исписани и ћириличним и латиничним писмом, док саобраћајни знаци и путни правци на другим путевима, не међународним и магистралним, као и називи улица и тргова могу бити, поред ћириличног, исписани и латиничним писмом (није обавезно). У члану 7 овог закона се наводи да у случају вишејезичних јавних натписа, текст на мањинским језицима се после српског исписује по азбучном реду. Поштовање права на службену употребу језика и писма националних мањина, где спада и

³ Закон о заштити права и слобода националних мањина, Службени лист СРЈ бр. 11/2002, Службени лист СЦГ бр. 1/2003 – Уставна повеља и Службени гласник РС бр. 72/2009 – др. Закон, 97/2013 – одлука УС и 47/2018.

⁴ Чл. 3 Закона о службеној употреби језика и писма, Сл. Гласник РС, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 – др. Закон, 30/2010, 47/2018 и 48/2018 – испр.

право на употребу језика у јавном простору, регулисано је и Оквирном конвенцијом за заштиту националних мањина и Европском повељом о регионалним или мањинским језицима, чија је Србија потписница, а ратификовала их је 2002. односно 2006. године, као и другим међународним правним актима.

Управо из ових разлога анализа језичког пејзажа у таквим вишејезичним срединама од великог је значаја, јер се теренским истраживањем може утврдити у којој мери језик у службеној употреби (који је правно регулисан) одговара језику приватних писаних ознака, тј. да ли сем у службеном домену вишејезичност заиста постоји у јавном простору. Као што смо већ навели, Ковачица је место које се налази у јужном делу Баната и седиште је истоимене општине, где су у службеној употреби четири језика: српски, словачки, мађарски и румунски. Општину Ковачица, поред Ковачице, чини још седам насеља: Падина, Дебељача, Црепаја, Уздин, Самош, Идвор и Путниково. У овој општини у националној структури преовладава словачко становништво, затим следе Срби, Румуни, Мађари, Роми и други. Према подацима Републичког завода за статистику, односно, према резултатима пописа становника из 2022. године, на територији општине Ковачица живи 21.178 становника, највише Словака (8.676, 41%) и Срба (7.249, 32,2%), затим следе Мађари (1.597, 7,5%), Румуни (1.208, 5,7%), Роми (755), Македонци (53), њих 76 се изјаснило као Југословени, док се 566 пописаних становника изјаснило као „остали”, а 688 становника се није изјаснило о националној припадности. Надаље, према попису из 2022, у месту Ковачица живи нешто мање од 6.300 становника, тачније 6.259 становника, али подаци о националној структури становништва општинских насеља, где спада и Ковачица, у тренутку писања овог рада нису били доступни.

Методологија истраживања

У истраживању језичког пејзажа веома је значајно дефинисање одговарајућег методолошког оквира (више у Sosq et al., 2020). У истраживањима језичког пејзажа највише се користи квантитативна анализа (више у Sosq et al., 2020), која обухвата квантификацију и статистичку обраду података како би се добиле објективне бројчане информације о језичким елементима у јавном простору, који се даље деле на службене и приватне ознаке, као и који језик користе. С друге стране, квалитативни приступ (више у Sosq et al., 2020) омогућава дубље разумевање контекста и значења језичких појава. Ми ћемо у овом раду користити комбинацију квалитативног и квантитативног приступа у истраживању језичког пејзажа места Ковачица, јер сваки даје драгоцене податке и увиде у стање на терену.

Податке за ово истраживање прикупила је једна од ауторки овог рада током августа 2023. године у Ковачици, снимивши 152 фотографије писаних ознака у јавном простору у готово целом месту, не само у центру. Фотографисала је табле на државним установама, приватним фирмама, радњама, саобраћајне знакове, табле са називима улица, огласне табле, надгробне споменике и друго. Поред тога, корпус чине и писане белешке о мапираној ситуацији у вези са језиком у јавном простору, највише о броју видљивих језика, писму и слично. Дакле, фотографисањем, бележењем и директним посматрањем језичке манифестације у окружењу добиле смо корпус за ово истраживање, који ћемо класификовати на основу језика тих писаних ознака (једнојезични, двојезични, тројезични или четворојезични), као и на основу тога да ли су у питању службени или приватни натписи. Категоризоване фотографије ћемо поредити са језичком мањинском политиком да бисмо установиле како се елементи мањинских језика интегришу у јавни простор и како се рефлектују кроз језички пејзаж. У језичком пејзажу Ковачице присутни су вишеслојни језички елементи који одражавају културну разноликост, те нам је намера да установимо да ли на терену постоји доминација већинског језика или су пак у јавном простору присутни и мањински језици као одраз комплексних друштвених, културних и језичких динамика.

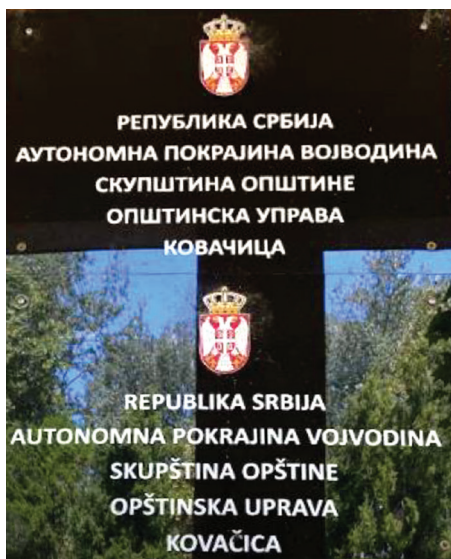
Анализа корпуса

Ово истраживање има за циљ да се опише језички пејзаж места Ковачица, односно да се утврди какав је релативни статус свих језика који су у службеној употреби у општини Ковачица, а све сакупљене фотографије подељене су у две групе, од којих се прва односи на јавне, а друга на приватне натписе.

Јавни натписи у Ковачици

У складу са локалним прописима о употреби језика у јавном простору, натписи на зградама локалних органа или институција, као што су општина, месна заједница, школа, суд, полиција и сл., затим назив насеља (на улазу и излазу из насеља), те називи улица требало би да буду четворојезични, односно да садрже натписе на српском језику (ћирилице и латинице), словачком, мађарском и румунском језику.

На згради административне управе општине Ковачица постављене су две табле са називом институције. На једној табли исписан је назив на српском језику (ћирилично и латинично, Слика 1) а на другој табли на мађарском, румунском и словачком језику (Слика 2), што је у складу са прописима о употреби језика, а правилно је наведен и редослед мањинских језика.

Слика 1. Општина Ковачица – натпис на згради административне управе на ћирилици и латиници

Слика 2. Општина Ковачица – натпис на згради административне управе на мађарском, румунском и словачком

Натпис на згради полицијске станице исписан је на српском, словачком, мађарском и румунском језику (овим редоследом), што је такође у складу са заступљеношћу националних мањина на територији општине Ковачица (на првом месту је српски, ћирилично писмо, као званични језик у Републици Србији). На исти начин и са истим редоследом језика исписане су табле са називима судске јединице Основног суда у Ковачици и одељења Прекршајног суда у Ковачици, као и Месне заједнице Ковачица (Слика 3).

Четворојезичне натписе на јавним институцијама налазимо и на згради гимназије, с тим да је натпис на српском језику исписан и ћириличним и латиничним писмом, као и на згради Месне заједнице Ковачица (Слика 4), где је назив „Коваџица” на првом месту, исписан на словачком језику (иако би се могло протумачити да је то исписан на српском језику латиничним писмом), а редослед је у складу са заступљеношћу словачког становништва у Ковачици које чини већину.

На улазу у Месну заједницу стоји и табла на којој су исписани називи удружења грађана из Ковачице. Занимљиво је да је кровни натпис

Слика 3. Табла испред Месне заједнице Ковачица

Слика 5. Табла на улазу у место Ковачица

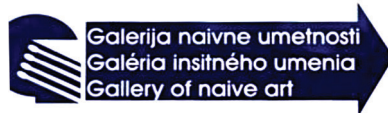
Слика 4. Натпис на згради Месне заједнице

„Ковачичка удружења грађана” исписан на четири језика: на првом месту је словачки, као језик најбројније етничке заједнице у Ковачици, на другом српски, а на крају су мађарски и румунски, али су сами називи удружења исписани само на српском језику. Овај језички избор српског као језика разумљивог свима можемо да објаснимо тиме што је Ковачица место познато по наивној уметности, због које долазе туристи и посетиоци из свих крајева Србије, па је одабир српског као језика који комуницира називе удружења грађана у ствари одабир кода који ће разумети и домаће становништво и придошлице.

На јавним установама у месту постоје и двојезични натписи на српском и словачком језику, где српски заузима прву позицију, а словачки другу. Овакве натписе налазимо на згради основне школе, дома културе, јавно-комуналног предузећа и општинске библиотеке. Табле на улазу у Ковачицу су четворојезичне (Слика 5), опет са називом места на језицима који су у службеној употреби у овој општини – српском, словачком, мађарском и румунском. Први назив је исписан ћириличним писмом, а други је уједно назив места на српском језику написан латиничним писмом и назив места на словачком језику, пошто се графички исто обележавају у оба језика. Трећи је на мађарском језику а четврти на румунском, у складу са заступљеношћу етничких заједница у општини, односно месту Ковачица.

За разлику од четворојезичних табла на улазу у Ковачицу, туристичке путоказне табле у највећој мери исписане су на српском и енглеском

језику (Слика 6), што је одступање у језичком пејзажу места Ковачица, али и новина, јер су постављене пре нешто више од десет година. До тада се енглески скоро и није појављивао у натписима у јавном простору овог места, али јасно је да је увођење овог језика последица глобализације, која у урбаним срединама Војводине узима све више маха. Иначе, одсуство енглеског језика у руралним срединама ове општине јесте једна од главних разлика између урбаних и руралних језичких пејзажа, али стичемо утисак да се и ово полако мења, јер у руралном језичком пејзажу сада можемо да нађемо и покоји натпис на енглеском језику. У Ковачици има највише српских једнојезичних и тројезичних путоказних табли (српски, словачки и енглески језик), опет, претпостављамо, због туриста који долазе ради надалеко познате наивне уметности.

Слика 6. Туристичка путоказна табла на српском, словачком и енглеском језику

Када је реч о називима улица у Ковачици, овде постоји нешто више од 40 улица чији су називи исписани на четири или два језика, али постоје и једнојезичне табле. Четворојезичне табле новијег су датума, постављене пре нешто више од десет година и садрже натписе на српском језику, ћириличним и латиничним писмом, други језик је словачки, трећи мађарски, а четврти румунски (Слика 7). Таквих табли је релативно мало, најмање од свих.

Бројни су називи улица на два језика (на српском на ћирилици и на словачком језику), а највише је једнојезичних, са исписом на словачком језику. Ово указује на доминацију словачког језика у односу на српски, што је огледало етничког састава становништва и воље локалне власти за већом видљивошћу мањинских језика, у нашем случају словачког. У овом погледу, словачки језик је видљивији у јавном простору места Ковачица у односу на српски.

Слика 7. Четворојезична табла са називом улице

Поред наведеног, треба истаћи још једну чињеницу у вези са натписима на таблама, а тиче се граматике и правописа. На пример, у називу Улице Југословенске народне армије скраћеница није правилно написана, јер уместо скраћенице Ј.Н.А. (са тачком иза сваког слова) треба да стоји ЈНА (без тачака) у сваком од четири језика. Такође у називу улице „Шафарикова”

Слика 8. Споменик др Јанку Буљику са натписом на словачком језику

натпис на словачком језику није правилно написан. Уместо „Šafariková” треба да пише „Šafáriková“, што значи да нису добро позиционирани дијакритички знаци. Овакве грешке се дешавају због тога што те називе исписују, односно преводe нестручни људи и нигде у процес припреме јавних натписа није укључен лектор.

Језички пејзаж у јавном простору подразумева и споменике. У Ковачици, у центру места, налази се споменик палим борцима у Другом светском рату, на ком је текст исписан само на словачком језику, а испред основне школе постављена је биста познатом Ковачичану др Јанку Буљику, испод које је натпис такође на словачком језику (Слика 8). Поред гробља се налази спомен-обележје посвећено борцима погинулим у Другом светском рату са таблицама на којима су исписана њихова имена на словачком језику.

Приватни натписи у Ковачици

За разлику од језика службених писаних ознака, који одражава званичну језичку политику, језик приватних натписа боље изражава слободу говора појединаца и индивидуалне језичке изборе. У западним земљама, где језици имиграната нису признати као званични, то обично значи да су приватни натписи језички много разноврснији од натписа које постављају власти (Vuković, 2012, стр. 165). Међутим, ово није правило у неким вишејезичним срединама у Србији или Војводини, где чешће можемо да уочимо слику супротну од поменутог. На пример, Сореску Маринковић и Саламуровић (Sorescu-Marinković & Salamurović, 2022, стр. 68) у свом раду о језичком пејзажу Ечке наводе да су приватни натписи у тој руралној средини искључиво на српском језику на латиници, а службени језици општине Зрењанин, којој припада и Ечка, јесу српски, мађарски, словачки и румунски. Слично је уочио и Вуковић (2012, стр. 172) анализирајући приватне натписе у Суботици, где су службени језици српски, мађарски и хрватски. Он је установио да се појављују и двојезични натписи на српском (латинични) и мађарском језику, али је веома велики број једнојезичних приватних натписа написан на српском језику, латиничним писмом. Доминацију латиничног писма Вуковић (2012, стр. 174) објашњава тиме што се то писмо у вишенационалној средини доживљава као инклузивније.

Када је реч о приватним писаним ознакама у месту Ковачица, ситуација је слична оној у Ечки или Суботици. Готово сви приватни натписи у јавном простору су једнојезични, осим неколицине, о чему ћемо говорити у наставку рада.

У овом раду корпус писаних ознака у приватној сфери чине натписи на кућама, приватним фирмама, ресторанима, апотекама, трафикама, продавницама, цвећарама, адвокатским канцеларијама и сл., као и различите врсте рекламних натписа или огласа залепљених на огласним таблама у центру места, на дрвећу, аутобуским стајалиштима, зидовима или изложима различитих објеката, на билбордима и другим местима. Посебно ћемо у наставку анализирати натписе на локалном гробљу.

У прву групу приватних ознака уврстићемо називе приватних фирми, продавница, апотека, цвећара, ресторана, књижара, агенција и сл. (Слике 9–11), тзв. ергониме.

Слике 9–11. Ергониме у Ковачици

Анализирајући језик ових натписа, долазимо до закључка да је доминантан језик тих ознака српски, писан латиничним писмом. Натписи су већином једнојезични са називима на српском језику, док једнојезичних натписа на словачком језику има у веома малом броју (пронашле смо само једну продавницу са називом на словачком језику (*Jánošík*)). Двојезични натписи су такође веома ретки, у Ковачици смо пронашле три таква случаја, од чега су два српско-словачка, а један српско-енглески, што уједно одражава новину о којој смо говориле у претходном одељку, а то је да се енглески језик све више види у јавном простору. Кад је реч о приватним натписима у Ковачици, у последње време се на енглеском језику појављују називи приватних фирми, код којих је име или део имена на енглеском језику (нпр. *Pet shop Petka*, *Grill*

Слика 12. Таблица са кућним бројем, називом улице и именом власника

Galeb, Menjačnica Classic 2, Story of Time, Caffe Cool). Напоследку, неки натписи фирми и продавница су на ћирилици, али је њихов број занемарљив у односу на латиничне натписе, што опет можемо поткрепити тврдњом Вуковића (2012, стр. 174), који каже да се латиница у вишенационалној средини доживљава инклузивније.

У претходном делу рада споменуле смо називе улица, а овде ћемо се кратко осврнути на кућне бројеве, који не спадају у јавне натписе већ у приватне,

јер их не постављају државне институције него власници кућа/објеката. Раније су таблице са кућним бројевима у Ковачици у већини случајева садржавале само број куће, док је у последње време, од пре неких десет година, на њима исписан и назив улице и име и презиме власника куће (Слика 12). Углавном су ти исписи на српском језику, латиничним писмом, а на словачком језику скоро да их нема. Ова једнојезичност на таблицама са кућним бројевима вероватно је резултат поједностављивања процедуре око исписивања података на таблицама имајући у виду малу површину за писање, али један од разлога јесте и недостатак стручних кадрова за исписивање текста на таблицама на језицима националних мањина.

У посебну групу приватних писаних ознака уврстили смо разне огласе и обавештења излепљене на огласним таблама у центру места, испред државних установа или на другим јавним површинама, затим натписе на билбордима, плакатима, продавницама и сл. Ни ови натписи не разликују се много од претходних група, јер је њихов језик у већини случајева српски писан латиницом (Слика 13). Готово сви огласи постављени од стране појединаца, који углавном нешто купују или продају, писани су на српском језику, а од двадесетак пронађених само је један био на словачком језику.

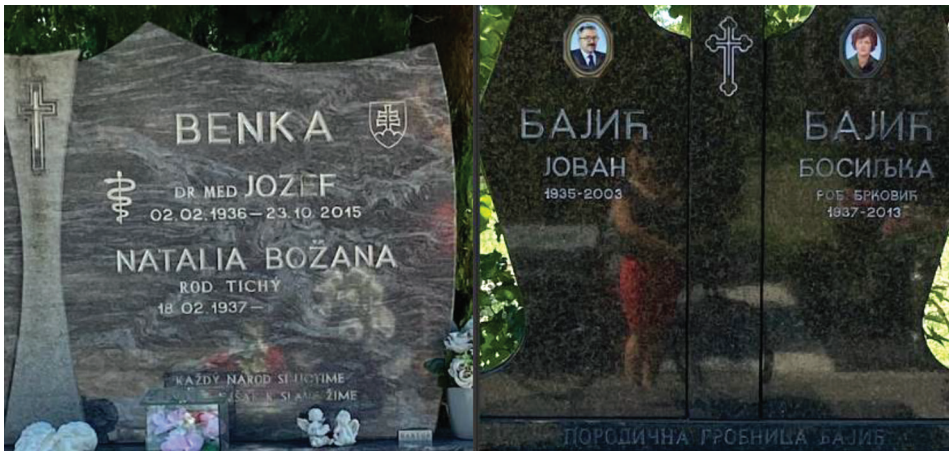
Билборди су такође исписани на српском језику, осим једног који је исписан на словачком. Ексерцирани материјал указује на једнојезичност плаката и постера, од којих је већина на српском, мада има и оних на словачком језику, али у малом броју. Двојезичност текстова на српском и енглеском језику једино се уочава на информативним таблама постављеним у оквиру појединих пројеката, што је можда и дефинисано неким правним оквиром или условима пројекта.

За крај, посебну групу приватних натписа чине записи на надгробним споменицима на локалном гробљу (Слике 14–15). Корпус меморијалних споменика на гробљу у Ковачици чине породичне гробнице исписане или на српском (у подједнакој мери на латиници и ћирилици) или на словачком

Језички пејзаж места Ковачица

Слика 13. Огласна табла у Ковачици

Слике 14–15. Надгробни споменици на гробљу у Ковачици

језику, дакле одликују се једнојезичношћу на једном од језика средине, с тим да преовлађују натписи на словачком језику. Језички корпус ових споменика приказује и етничку слику Ковачице, односно може се видети које становништво преовладава у овом месту.

Дискусија

У истраживању језичког пејзажа Ковачице обухватиле смо богату и разноврсну језичку слику овог места, фокусирајући се и на јавне и на приватне натписе. Анализа је открила неколико кључних ствари, које су од великог значаја за разумевање језичке динамике ове заједнице.

У погледу јавних натписа приметиле смо да је српски као већински и службени језик у Републици Србији доминантнији у односу на словачки, за који такође можемо рећи да испољава своју доминацију у неким ситуацијама, на пример, у називима улица и натписима на споменицима, а заузима и друго место у већини службених писаних ознака, а у неким случајевима чак и прво. С друге стране, румунски и мађарски језик се појављују само на службеним ознакама као обележје вишенационалне општине у којој су у службеној употреби четири језика, што значи да се та два језика не појављују у осталим доменима језичког пејзажа места Ковачица. Поред тога, у службеном језичком пејзажу Ковачице све видљивији је и енглески језик, посебно у туристичким сегментима, што одражава утицај глобализације и потребу за комуникацијом са широм међународном публиком.

Када говоримо о приватним писаним ознакама, наша анализа је показала неоспорну доминацију српског језика. Оно што се у неким приватним натписима (највише огласима) може уочити јесте употреба језика са локалним идентитетом. На неким натписима појављује се дијалекат или неки специфични изрази, што указује на дубоко укорењене културне и језичке везе са овим подручјем. Међутим, доминантна употреба српског језика у приватним писаним ознакама уједно указује на тенденцију ка једнојезичности у јавном простору, па би ваљало у неком наредном истраживању испитати зашто је то тако, тј. зашто становници овог места, којима српски није матерњи језик, ипак у јавном простору користе овај језик, а не свој матерњи.

Поред свега наведеног, уочљива су повремена одступања у правопису и правилном коришћењу и српског и словачког језика у јавном простору. Иако се правилно написани натписи често перципирају као професионалнији и поузданији, ипак делује да особе укључене у прављење јавних натписа нису језички стручњаци, нити консултују лекторе у процесу припреме за штампу.

Језички пејзаж Ковачице одражава богату традиционалну културу овог места. Културне референце и симболи често се појављују на јавним и приватним натписима какви су, на пример, натписи са локалним народним мотивима или традиционалним обележјима који оживљавају

културну баштину и подсећају на важне аспекте идентитета Ковачице, што би свакако могла да буде тема неког наредног етнојезичког истраживања.

Закључак

У овом раду смо добиле занимљиве, мада донекле очекиване податке кад се ради о језичком пејзажу места Ковачица. Установиле смо да је, кад је реч о службеним натписима, званични српски језик доминантнији у односу на словачки, иако је, демографски гледано, словачко становништво у месту бројније. Додуше, доминација српског језика у односу на словачки не бележи се у свим сегментима јавних ознака, на пример у називима улица доминантнији је словачки, док у неким четворојезичним натписима заузима чак прво место. Занимљиво је и то да у језичком пејзажу Ковачице уочавамо и присуство енглеског језика, посебно у туристичким сегментима, што одражава глобални утицај и културну отвореност Ковачице према свету. Што се приватних ознака тиче, на њима такође доминира српски језик, што је опет у супротности са етничком структуром места, сем кад се ради о локалном гробљу и меморијалном простору општине. У целини, језички пејзаж места Ковачица показује да локалне власти у потпуности поштују законе и прописе који регулишу употребу језика у јавном простору, али већина других знакова који се могу наћи у јавном простору сугерише померање од вишејезичности ка једнојезичности, са ретким и малим изузецима. То не значи да су мањински језици у Ковачици угрожени, али је опет јасно да нису у довољној мери видљиви у приватним ознакама у јавном простору.

Извори

- Закон о заштити права и слобода националних мањина. Службени лист СРЈ бр. 11/2002, Службени лист СЦГ бр. 1/2003 – Уставна повеља и Службени гласник РС бр. 72/2009 – др. Закон, 97/2013 – одлука УС и 47/2018.. Преузето 30. августа 2023. са: <https://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/ZAKON-O-ZASTITI-PRAVA-I-SLOBODA-NACIONALNIH-MANJINA040718.pdf>
- Закон о службеној употреби језика и писма. Сл. Гласник РС, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 – др. Закон, 30/2010, 47/2018 и 48/2018 – испр. Преузето 30. августа 2023. са: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_sluzbenoj_upotrebi_jezika_i_pisama.html
- Републички завод за статистику – Попис 2022, Књ. 1: Национална припадност (*ојшћине и ірадови*). Преузето 2. септембра 2023. са: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20234001.pdf>
- Републички завод за статистику. Попис 2022. Становништво према националној припадности и полу. Преузето 30. августа 2023. са: <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/3104020101?languageCode=sr-Cyrl>

Литература

- Недељковић Правдић, М. (2021). *Језички пејзажи подељеног града: северна и јужна Мишровица*. Необјављена докторска дисертација. Универзитет у Београду, Филолошки факултет.
- Рељић, М. и Дилпарић, Б. (2018). Раскорак између декларативне и стварне бриге за српски језик (на примеру ергонимије северног дела Косовске Митровице). У: Д. Цицовић Сарајлић, В. Обрадовић и П. Ђуза (ур.), *Традиционално и савремено у уметности и образовању (шемајски зборник међународног значаја)* (стр. 313–325). Косовска Митровица: Факултет уметности Универзитета у Приштини.
- Сикимић, Б. и Номаћи, М. (2016). Језички пејзаж меморијалног простора више-језичних заједница: Банатски Бугари/Палћани у Србији. *Јужнословенски филолоџ*, 72 (1/2), 7–31. <https://doi.org/10.2298/JFI1602007S>
- Сореску-Маринковић, А. (2021). Језички пејзаж банатског румунског гробља: епитафи, приче о идентитету. *Acta Pannonica*, 2, 53–69.
- Backhaus, P. (2007). *Linguistic Landscapes. A Comparative Study of Urban Multilingualism in Tokyo*. Clevedon – Buffalo – Toronto: Multilingual Matters.
- Ben-Rafael, E., Shohamy, E., Hasan Amara, M., & Trumper-Hecht, N. (2006). Linguistic landscape as symbolic construction of the public space: The case of Israel. In: D. Gorter (Ed.), *Linguistic Landscape: A New Approach to Multilingualism* (pp. 7–30). Clevedon: Multilingual Matters. <https://doi.org/10.1080/14790710608668383>
- Cocq, C., Granstedt, L., Lindgren, E., & Lindgren, U. (2020). *Developing Methods for the Study of Linguistic Landscapes in Sparsely Populated Areas*. Umeå: Umeå universitet.
- Coulmas, F. (2009). Linguistic landscaping and the seed of the public sphere. In: E. Shohamy, & D. Gorter (Eds.), *Linguistic Landscape. Expanding the Scenery* (pp. 13–24). New York: Routledge.
- Edelman, L. J. (2010). *Linguistic Landscape in the Netherlands: A Study of Multilingualism in Amsterdam and Friesland*. Utrecht: LOT.
- Huțanu, M., & Sorescu-Marinković, A. (2023). Changing the linguistic landscape: Vlach Romanian in Eastern Serbia. *Teme*, 47 (1), 69–86. <https://doi.org/10.22190/TEME211018006H>
- Landry, R., & Bourhis, R. (1997). Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16(1), 23–49. <https://doi.org/10.1177/0261927X970161002>
- Marten, H. F., Van Mensel, L., & Gorter, D. (2012). Studying minority languages in the linguistic landscape. In: D. Gorter, H. F. Marten, & L. Van Mensel (Eds.), *Minority Languages in the Linguistic Landscape* (pp. 1–15). London: Palgrave Macmillan.
- Sorescu-Marinković, A., & Salamurović, A. (2022). The rural linguistic landscape of Banat. *Eastern European Countryside*, 28(1), 51–79. <https://doi.org/10.12775/eec.2022.003>
- Spolsky, B. (2009). Prolegomena to a sociolinguistic theory of public signage. In: E. Shohamy, & D. Gorter (Eds.), *Linguistic Landscape. Expanding the Scenery* (pp. 25–39). New York: Routledge.
- Vuković, P. (2012). Језички крајобраз Subotice. *Godišnjak za znanstvena istraživanja*, 4, 163–178.

Biljana B. RADIĆ BOJANIĆ

Tatjana J. BOVĐIŠ

University of Novi Sad (Serbia)

Faculty of Philosophy

Linguistic Landscape of the Town of Kovačica

Summary

In researching the linguistic landscape of Kovačica, we analyze the linguistic diversity of this multicultural town with a focus on both official and public inscriptions. The aim was to ascertain how minority language policies regulate public language use, as well as to examine whether one of the languages is more dominant than the other and whether a certain language is used for certain domains. The research corpus consisted of 152 photographs and accompanying notes taken during fieldwork. Through a detailed analysis of the corpus, we come to the conclusion that the linguistic landscape of the town of Kovačica is diverse and in accordance with the structure of the population and the languages that are in official use in the territory of the municipality of Kovačica. Regarding official inscriptions, we notice that Serbian, as the official and majority language in the Republic of Serbia, is more dominant than Slovak, except for some situations, for example street names and inscriptions on local historical monuments. On the other hand, the Romanian and Hungarian languages appear only on official signs as a feature of a multinational municipality in which four languages are in official use, which means that those two languages do not appear in other domains of the language landscape of Kovačica. In addition, English is becoming more prevalent in the official language landscape of Kovačica, especially in the tourist sector, which reflects the impact of globalization and the need to communicate with a wider international audience. When public written signs are concerned, our analysis shows the indisputable dominance of the Serbian language, which indicates a tendency towards monolingualism in the public space. In addition, there are occasional deviations in the spelling and correct use of both the Serbian and Slovak languages in the public space. Overall, the linguistic landscape of Kovačica reflects the town's rich traditional culture and confirms that the official use of languages is in line with Serbian legislation, but the private sphere does indicate a gradual shift from multilingualism towards monolingualism.

Keywords: Kovačica; linguistic landscape; minority language policy; public signs; private signs.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторство-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).